

საინვესტიციო ბაზრის განვითარება საქართველოში

ვლადიმერ კეკელიძე — სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

მალხაზ სულაშვილი — ინჟინერიის დოქტორი

ბელა ხოტენაშვილი — სტუ-ს დოქტორი

რეზიუმე

ინვესტიციური ბაზრის წარმოშობის, მისი განვითარების გზებისა და მიმართულებების ძიებას საქართველოს ეკონომიკის აღმავლობისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. საქართველოში ინვესტირების საბაზრო მექანიზმის ჩამოყალიბებას არათანმიმდევრული და წინააღმდეგობრივი ხასიათი აქვს. რეალური სექტორისაგან მოწყვეტით იქმნება საინვესტიციო ინფრასტრუქტურის ინსტიტუტები, რაც მათი, როგორც ფინანსური შუამავლების, დაბალ ეფექტიანობას განაპირობებს. ასეთ პირობებში ბიზნესში იმ სახსრებსაც კი ვერ იყენებენ, რომლებიც რეალურ საინვესტიციო პოტენციალს შექმნიდა. აქედან გამომდინარე, ინვესტირების დაფინანსების წყაროების მოძიება, მათი მოზიდვა და ეფექტიანად გამოყენება, ამ სფეროში წარმოქმნილი მწვავე ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრის უმთავრეს პრიორიტეტად გვესახება. მიუხედავად ამისა, ჯერ კიდევ აღნიშნული სფერო საქართველოში სისტემური სახით ნაკლებადაა შესწავლილი. არ არის გამოკვლეული ინვესტიციის, როგორც თეორიულ-მეთოდოლოგიური, ისე პრაგმატული ხასიათის მრავალი ასპექტი. მთლიანობაში, საქართველოს გარდამავალ ეკონომიკაში ინვესტიციის ბაზრის ფორმირებისა და განვითარების პრობლემა მეტ ყურადღებას მოითხოვს.

საკვანძო სიტყვები: საბაზრო მექანიზმი, საინვესტიციო ინფრასტრუქტურის ინსტიტუტები, ინვესტიციური ბაზარი.

Summary

Investment market of origin, the development of roads and directions in search of economic prosperity is very important. Georgia to invest in the establishment of the market mechanism, inconsistent and contradictory character. Real sector investment in infrastructure is set up as independent institutions, giving them as financial intermediaries, resulting in low efficiency. In such circumstances, the funds are not used in the business, which would create a real investment potential. Therefore, investment funding sources, their attraction and effective use of this severe economic problems arising in the field of solving the

main priority that we face. Nevertheless, there is still the system in the form of poorly researched areas in Georgia. Investments have been studied as a theoretical-methodological and pragmatic nature of many aspects. Overall, the transition to a market economy in the investment and development problems require more attention.

დღეს მიმდინარე პროცესებიდან გამომდინარე, ახლო პერსპექტივაში მსხვილი კაპიტალ-დაბანდების გარეშე საქართველოს ეკონომიკის გამოცოცხლება, განვითარება და შემდგომი აღორძინება ალბათ გაძნელდება, არადა მსოფლიოში დღეს მიმდინარე გლობალიზაცია ხელს უწყობს ცალკეული ქვეყნის ამ პროცესში სხვადასხვა საშუალებით ჩართვას. ასეთი საშუალება ინვესტიციებია, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების სტიმულად უნდა იქცეს და საქართველომ, განვითარებული ეკონომიკით, მყარი ადგილი უნდა დაიმკვიდროს მსოფლიო თანამეგობრობაში და მტკიცედ ჩაერთოს შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში.

გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს კრიზისიდან გამოყვანის ერთერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა. ამ მიმართულებით მსოფლიო პრაქტიკამ დაგვანახა, რომ უცხოური ინვესტიციები, მათი მოზიდვის და გამოყენების შემთხვევაში, თითქმის ყველა ქვეყანაში სასიკეთო ძრვებს ახდენს.

დღეისათვის მსოფლიოს ყველა ქვეყანა ცდილობს უმკაცრესი კონკურენციის პირობებში მოიძიოს და შესაბამისად მოიზიდოს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები, რადგანაც ისინი ასოცირდებიან ეკონომიკურ ზრდასა და პროგრესთან.

ეკონომიკური დონის ზრდისა და მისი შემდგომი შენარჩუნებისათვის, რაც მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლების წინაპირობაა, საინვესტიციო პროცესების განვითარებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა გააჩნია საქართველოს მსგავსი, პატარა, მცირე რესურსების მქონე ქვეყნისათვის.

იმისათვის, რომ კომპანიებმა განახორციელონ ინვესტიციები, გააფართოვონ საქმიანო-

ბის მასშტაბები და შექმნან ახალი სამუშაო ადგილები, აუცილებელია დამატებითი სტიმულებისა და შესაძლებლობების მიცემა, რაც საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებაში, ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკაში კაპიტალის ჩადებისათვის მიმზიდველი პირობების შექმნაში უნდა ავსახოთ. ეს უკანასკნელი კი თავის მხრივ უპირველესად გულისხმობს პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და იურიდიული პირობების შექმნას.

კონკრეტულად ჩვენი ქვეყნის მაგალითზე რომ ვიმსჯელოთ, ინვესტორსა და რეციპიენტს შორის ურთიერთკავშირი უფრო კომპრომისული ხასიათისაა. როგორც წესი, ინვესტორის მთავარ მიზანს მოგების მაქსიმიზაცია, იაფი მუშახელისა და ქვეყნის ბუნებრივი რესურსების გამოყენება წარმოადგენს. ასევე, გასაღების ბაზრის ათვისება და გაფართოება მინიმალური დანახარჯებით.

თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს ეკონომიკისთვის უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა მნიშვნელოვანი პრიორიტეტი და სტაბილური ეკონომიკური ზრდის წინაპირობაა, რაც ხელშემწყობი ფაქტორი იქნება მდგრადი ეკონომიკური განვითარებისათვის. მსოფლიო ბანკის მოხსენების „ინვესტიციები საზღვრებს გარეთ 2010“ მიხედვით, საქართველომ მსოფლიო 87 ქვეყანას შორის ერთ-ერთი ყველაზე გახსნილი ქვეყანაა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისათვის. საქართველომ, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებიდან პირველმა განახორციელა ღია პოლიტიკა უცხოურ ინვესტიციებთან მიმართებაში, რამაც თავის მხრივ ხელი შეუწყო უცხოური კაპიტალის შემოდიწინებას და მშპ-ს ზრდას. ცალკეულ სეგმენტს თუ განვიხილავთ, უცხოური კაპიტალის ზრდა გამოიწვია ნავთობსა და ენერგო სექტორში განხორციელებულმა ინვესტიციებმა, ბენზინგასამართი სადგურების, მაღაზიათა ქსელების, მშენებლობის და ტურიზმის, მომსახურების სფეროს, საბანკო სექტორის ინვესტირებამ. შემდეგ განხორციელდა საკანონმდებლო რეფორმები, მიღებული იქნა საინვესტიციო საქმიანობის ხელშემწყობი სპეციალური კანონები („საინფორმაციო ტექნოლოგიური ზონების შესახებ“, „ინვესტიციების მხარდაჭერის შესახებ“, „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“), ფინანსურ სფეროებში ცვლილება განხორციელდა – საგადასახადო და საბაჟო კუთხით.

საქართველოს ეკონომიკის ზრდა და შესაბამისად განვითარება დამოკიდებულია ისეთი დარგების სტაბილურად განვითარებასა და შესაბამისად ინვესტიციების ჩადებაზე, როგორ-

ცაა სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება, კონკრეტულად კი ათვისება და გამოყენება იმ პოტენციალისა, რომელიც საქართველოს საავტომობილო გზებს, სარკინიგზო მაგისტრალებს, საზღვაო პორტებს, ოქროს მოპოვებას, ქართული ჩაის წარმოებას მოიცავს.

ზოგადი წარმოდგენის შესაქმნელად – დარგების მიხედვით. ყველაზე დიდი ინვესტიცია ჩადებულია მრეწველობაში, ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის დარგებში. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისთვის მთავარ სექტორებად სამთო მოპოვება და წარმოება რჩება (47%), ასევე მიმზიდველია სამშენებლო სექტორი (23%) და ტრანსპორტი.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი არხია, რომლის მეშვეობითაც განვითარებადი ქვეყნები ახორციელებენ ტურიზმის სექტორის განვითარებას. ამ მხრივ საქართველოს ძალზე მიმზიდველი გეოპოლიტიკური მდებარეობა გააჩნია. ამ სექტორის განვითარება მოიცავს ისეთ ურთიერთ გადაჯაჭვულ დარგებს, როგორიც არის: სასტუმროების ბიზნესი, გართობა, მშენებლობა, სოფლის მეურნეობა, მეთევზეობა და სხვა. ამ სეგმენტში ქვეყანას შეუძლია მოიზიდოს ეკონომიკური აგენტები ტრანსნაციონალური კომპანიებიდან დაწყებული, მცირე და საშუალო საწარმოებით დამთავრებული, და მოხდეს ბაზრის სხვადასხვა შრეების ათვისება.

საქართველოს აქვს შესაძლებლობა შეიძინოს საერთაშორისო ეკონომიკური ფუნქცია, რომლის მიხედვითაც ქვეყანა უნდა გახდეს ევროპა-კავკასია-აზიის სატრანსპორტო დერეფანი, რომელიც დღეს რკინიგზისა და სატრანსპორტო პორტების საშუალებით არაერთ მნიშვნელოვან ტვირთს ატარებს. ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის რეკომენდირებულია ასევე საინვესტიციო ფონდების, სატრასტო და სალიზინგო კომპანიების ქსელის შექმნა.

გლობალურმა ეკონომიკურმა კრიზისმა და აგვისტოს ომმა ქვეყანაში ეკონომიკური დეპრესია გამოიწვია. უმსხვილესი ინვესტორების გადინება მოხდა ქვეყნიდან, არაერთი მსხვილი საინვესტიციო პროექტიც შეჩერდა.

დღეისათვის ჩვენს ქვეყანაში უცხოური კაპიტალის შემოდიწინება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ანუ სამენარმო კაპიტალის ფორმით ხორციელდება. ინვესტორთა დაინტერესება მიმართულია პირველ რიგში იმ დარგებისაკენ, სადაც საქართველოს მეტ-ნაკლებად უპირატესობები გააჩნია, ზოგადად სტაბილურია და მინიმალური თავდაპირველი დანახარ-

ჯებით სწრაფი უკუგების მიღებაა შესაძლებელი. ამგვარ სფეროებად ჩვენს ქვეყანაში შესაძლებელია განხილულ იქნეს მომსახურების სფერო, საბანკო და სადაზღვეო საქმე, მაღალი ტექნოლოგიის დარგები. თავის მხრივ უცხოელი ინვესტორებიც დაინტერესებულნი არიან შეაღწიონ აღნიშნულ დარგებში, რათა უზრუნველყონ პოზიციების გამყარება მომავალში. არადა, ეკონომიკური თვალსაზრისით განუვითარებელ ან ნაკლებად განვითარებულ რეგიონებს, რაიონებს, სფეროებს თუ კომპანიებს, რომლებიც ამ მომენტისათვის იმყოფებიან არც თუ ისე სახარბიელო მდგომარეობაში, ყველაზე მეტი საჭიროება გააჩნიათ ინვესტიციური რესურსებით უზრუნველყოფისა.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში არის შეხედულებები, რომელთა მიხედვითაც უპი-ები უარყოფით ზემოქმედებასაც ახდენენ ეკონომიკურ ზრდაზე, რაც ეფუძნება არასრულყოფილი ეროვნული ბაზრების არსებობას. იოლი წვდომა საფონდო ბირჟაზე და კაპიტალზე, დამატებითი ფინანსური თუ სამართლებრივი გარანტიების მიცემა, რომელიც იშვიათ შემთხვევებში შესაძლოა გადასახადებისაგან თავის არიდების ან ურთიერთბლოკირების საშუალებასაც იძლეოდეს, ასევე, უცხოელ ინვესტორთა მხრიდან მოგების საზღვარგარეთ გატანის უპირობო შესაძლებლობა, რაც ფასებით მანიპულირების საშუალებით ხორციელდება: ისინი ხელოვნურად ზრდიან ფასებს იმპორტირებულ მასალებზე, ტექნიკასა და ტექნოლოგიაზე და ასევე ხელოვნურად ამცირებენ მას ქვეყნიდან გატანილ პროდუქტიაზე. თავის მხრივ აღსანიშნავია ფაქტი, რომ მძიმე ეკონომიკურ პირობებში მყოფი ადგილობრივი მენარმეები ადვილად თანხმდებიან მათთვის კაბალური პირობების შემცველი ხელშეკრულების პირობებს, რის შედეგადაც ეკონომიკის ყველაზე მომგებიანი დარგები უცხოელი კერძო ინვესტორების ხელში გადადის. აღსანიშნავია, რომ გარკვეული საფრთხის შემცველია სტრატეგიული აქტივების მაძიებელ ინვესტორთა შემოსვლა ქვეყანაში. საქართველოში არსებული შრომითი და ინტელექტუალური პოტენციალის საუკეთესო ნაწილი, ბუნებრივი რესურსები, იაფად შეძენილი მსხვილი საწარმოები აკლდება ქვეყნის ეკონომიკას. ასევე ხდება ქვეყნიდან ინტელექტუალური პოტენციალის გადინება, რაც თავის მხრივ კიდევ უფრო აფერხებს ისედაც რთულ პირობებში მყოფი მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას.

დღეს საქართველოსათვის უცხოურ ინვესტიციებს უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება. ქვეყანაში შემოსვლის მოსურნე ინვესტორები უპირველეს ყოვლისა განიხილავენ და აანალიზებენ იმ საინვესტიციო გარემოს, რომელიც რეციპიენტ ქვეყანას ახასიათებს, შემდგომ კი გარკვეული პოლიტიკური თუ ფინანსური რისკებისაგან დაზღვევას, თავისმხრივ სრულყოფილ სამართლებრივ-საკანონმდებლო ბაზას. ასევე, აუცილებელი წინაპირობაა საკუთრების უფლების დაცვა და კერძო საკუთრების ხელშეუხებლობა, მარტივი საბაჟო და საგადასახადო მექანიზმები, სტაბილური პოლიტიკურ-ეკონომიკური გარემო.

დასკვნა

სახელმწიფოს სამეურნეო კომპლექსის ფუნქციონირება ყოვლად შეუძლებელია ინვესტიციების გარეშე. ქვეყანა, რომელიც ახდენს ინვესტიციების იმპორტს, მისთვის მნიშვნელოვანია იმ ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს შეფასება, სადაც უნდა განახორციელოს ინვესტირება. კერძოდ, იმის გაანალიზება თუ რამდენად ხელსაყრელი პირობები და მონესრიგებული ინფრასტრუქტურაა ინვესტორისათვის კაპიტალის დასაბანდებლად. ინვესტორი, რომელიც ახორციელებს ინვესტირებას, უპირველესად მრავალმხრივ აფასებს სიტუაციას, თუ რამდენად ხელსაყრელია კაპიტალდაბანდება, როგორც პოლიტიკური, ასევე რაც მთავარია ეკონომიკური თვალსაზრისით. ინვესტორი აანალიზებს ინვესტიციების ეფექტიანობის ყველა ფაქტორს და განსაზღვრავს საინვესტიციო რისკს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1 მეტრეველი მ., ტურიზმი (დამხმარე სახელმძღვანელო ტურიზმის ფაკულტეტის სტუდენტთათვის), თბ., 2003
- 2 ხომერიკი თ., მენეჯმენტის საფუძვლები. თბ., ეკონომიკის და მენეჯმენტის კონსულტანტთა ასოციაცია“. 2007, გვ. 275.
- 3 ბარათაშვილი ე., თაკალანძე ლ., აბრალავა ა. მენეჯმენტი და ადმინისტრირება. თბ. 2007, 715 გვ.
- 4 ქოქიაური ლ., ბენიაშვილი ნ. საინვესტიციო ინსტრუმენტები თბ., 2010. 418 გვ.
- 5 ქოქიაური ლ. საინვესტიციო საქმე თბ., 2010. 1361 გვ.
- 6 საქართველოს კანონი საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობის და განვითარების შესა-